

УДК 811.161.2«712»(479.22+477)

Микола Степаненко

ГРУЗИНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД РЕФОРМ І ЙОГО ВІДОБРАЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

*...почуття свободи і справедливості
саме й рухало грузинами та українцями, коли
вони приходили на допомогу один одному.*

Григол Катамадзе

У статті проаналізовано сучасний процес мовно-документування «грузинського сліду» в українських реформах, визначено екстра- й інтралінгвальні чинники цього процесу, схарактеризовано лексичні та перифрастичні новотвори, виокремлено тематичні групи описових найменувань грузинських реформ і членів грузинської команди реформаторів на чолі з Міхеїлом Саакашвілі.

Ключові слова: *грузинські реформи, грузинські реформатори, Міхеїл Саакашвілі, грузинізація, грузинопад (дегрузинізація), перифрази, елементарні / неелементарні словосполучення.*

Україну й Грузію єднають давні зв'язки в галузі культури, науки, освіти, політики, економіки тощо. Про історію цих контактів, починаючи від найдавніших часів і завершуючи сьогоднішнім, написано багато – набереться на томи. У різні історичні періоди грузинсько-українські відносини послаблювалися й посилювалися, але ніколи не припинялися. Цю перманентну взаємодію наочно демонструє мова, передовсім лексика грузинського походження, яка збагатила й розширила словниковий склад української мови. Картвелізмам притаманна семантична поліфункційність. Продуктивний тип сформували, зокрема, ті, які номінують людей за різними ономазіологічними ознаками, культурні поняття, артефакти, страви, напої, напр.: *джавахи, імеретинці, кахетинці, карталінці, мегрели, пховці, хевсури; тамада; давлурі; сакля; чурек, бастурма, лаваши, мчаді, хачапурі, чурчхела; чача.*

Від кінця 80-х років ХХ століття зв'язки між Україною і Грузією набули нової якості. Багато спільного, що пережили дві на той час уже самостійні держави, які постали після розпаду Союзу

РСР, два братніх народи із самобутніми звичаями, традиціями, культурами, не могло не позначитися на українській національно-мовній картині світу.

Мета пропонованої статті – характеристика лексико-семантичного і граматичного об'єктування в сучасній українській мові досвіду грузинсько-українських реформ 2004–2016 років. Цей аналіз опертий на екстралінгвальне тло, що вможливорює розкриття причин з'яви окремих лексичних одиниць, елементарних і неелементарних словосполучень, перифрастичних структур, які номінують грузинсько-український досвід реформ означеного періоду й самих реформаторів.

Одним з основних авторів і безпосередніх утілювачів реформ, що відбувалися в Сакартвело після Трояндової революції, а за часів перебування при владі Петра Порошенка перенеслися й в Україну, є экс-президент Грузії Міхеїл Саакашвілі. Що до сутності самих цих реформ, то вони охопили різні сфери державного управління, зокрема правоохоронну систему, освіту, медицину. Грузії надзвичайний успіх принесли передусім детінізація, нещадна боротьба з корупцією і прийняття Закону про люстрацію, згідно з яким колишні співробітники спецслужб СРСР, комуністичні партійні лідери були позбавлені права обіймати високі державні посади.

Стосовно ж лінгводокументування сучасних українсько-грузинських зв'язків, то один із яскравих виявів його – віднедавна активне побутування в українській мові лексеми *грузинізація* з властивою їй специфічною семантичною структурою. Відомо, що типовим для цього слова як компонента лексико-семантичної парадигми, сформованої в

© М. Степаненко, 2017

радянську добу на базі субстантивів *українізація*, *білорусизація*, *естонізація*, *литовізація*, *латвізація*, *вірменізація*, *азербайджанізація*, *молдовізація*, *узбекізація*, *киргізація*, *казахізація*, *туркменізація*, *таджикізація* з ідентифікувальною семою ‘впровадження рідної мови й культури в різні сфери суспільного життя’, є значення ‘все, що пов’язане з упровадженням грузинської мови та культури в усі сфери суспільного життя’, напр.: *Хіба не абсурд – репетувати про українізацію в Україні? Чомусь ніхто не кричить про насильницьку грузинізацію у Грузії, вірменізацію у Вірменії чи естонізацію в Естонії* (Анатолій Ковальчук). Принагідно зауважимо, що конститuentам аналізованої парадигми протиставлена своїм планом змісту лексична одиниця *росіїзація* (*російщення*, *русифікація* або ще *москалізація*) – ‘усе, що пов’язане зі зміцненням російської національно-політичної переваги в країнах, які входили (входять) до складу Росії або перебували (перебувають) у сфері її мовного, культурного й іншого впливу’, напр.: *Русифікація Білорусі, докладніше москалізація або росіїзація*, – політика навмисного відриву білоруського народу від історичних традицій, культури і мови та насадження російської мови з її культурою (Інтернет-ресурс).

Процес семантичного оновлення в українській мові іменника *грузинізація* полягає в тому, що за ним під дією екстралінгвальних чинників – суспільно-політичних, економічних, освітніх, культурних й інших трансформацій – закріпилися такі нові значення, як ‘використання моделі реформ, що здійснювалася в Грузії за часів президентства Міхеїла Саакашвілі, в Україні’ і ‘прихід до української влади грузинських реформаторів – Міхеїла Саакашвілі та його команди’, пор.: *Грузинізація правоохоронних органів має посприяти реалізації антикорупційного натиску Саакашвілі* (Марія Тимошук) і *Також Барвіненко додав, що «повзуча грузинізація» української політики за останні кілька місяців не показала жодних позитивних результатів: «Грузинські фахівці – це нав’язаний Україні міф...»* (Інтернет-ресурс). Виразною, не позбавленою глумою ілюстрацією приходу до різних гілок української влади грузинів, тобто з’яви грузинської квоти в ній, є такий політичний анекдот:

Прем’єр-міністр Яценюк відкриває засідання Кабінету Міністрів і вітається:

Добрий день, панове міністри!

– Гамарджоба, генацвале! – дружно відповідають прем’єрові члени Кабінету Міністрів (див. [4]).

Після звільнення Давіда Сакварелідзе з посади заступника Генерального Прокурора України, Сандро Квіташвілі з посади міністра охорони здоров’я України, після невдалих спроб реформ за безпосередньою участю грузинської команди на чолі з експрезидентом Грузії, добровільних відставок голови

Одеської обласної державної адміністрації Міхеїла Саакашвілі, керівника Національної поліції України Хатії Деканоїдзе, заступника міністра внутрішніх справ України Еки Згуладзе, начальника Головного управління Національної поліції в Одеській області Георгі Лорткіпанідзе, керівника Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України Георгі Грігалашвілі, керівника Державної реєстраційної служби України Джоби Ебаноїдзе та ін. з’явилися й відразу опинилися в зоні функційної активності лексеми *дегрузинізація* та *грузинопад*. Остання корелює зі словом-новотвором *ленінопад* (‘демонтажування й пошкодження пам’ятників Володимирові Ульянову [Ленінові] в Україні, що розпочалися під час Революції Гідності’). Ці лексичні одиниці репрезентують значення ‘відхід від влади грузинських реформаторів – Міхеїла Саакашвілі та його команди’, напр.: *А я ще недавно попереджав, що у нас скоро почнеться «дегрузинізація»* (Віталій Бала); *А дегрузинізація влади в Україні тим часом триває* (Іван Гарагонич); *...9 листопада з відставки губернатора Одеської області Міхеїла Саакашвілі в Україні розпочався грузинопад...* (Інтернет-ресурс); *Соцмережі про відставку Марушевської та Деканоїдзе: «В Україні – грузинопад»* (Інтернет-ресурс).

Лексеми *грузинізація* і *грузинопад* (*дегрузинізація*) утворюють семантичну опозицію антропоцентричного зразка з оцінним характером ‘позитивне’ – ‘негативне’, яка ввійшла у свідомість українців через винятково ціннісні для них сьогодні категорії ‘надія на краще’ і ‘втрата надії на краще’.

Основним мовним носієм значення ‘використання моделі реформи, що здійснювалася в Грузії за часів президентства Міхеїла Саакашвілі’ є елементарне іменниково-прикметникове словосполучення *грузинські реформи*, на основі якого постали такі граматично однотипні з ним неелементарні синтаксичні структури, як *власне грузинські реформи*, *українсько-грузинські реформи*, *ефективні грузинські реформи*, напр.: *Грузинські реформи були просякнуті духом лібертаріанства* (Інтернет-ресурс); *Власне грузинські реформи – це ті зміни, якими так захоплюється нинішнє керівництво країни і декларує, що хоче їх впровадити* (Інтернет-ресурс); *Хатія Деканоїдзе: українсько-грузинські реформи* (Інтернет-ресурс); *Ефективні грузинські реформи, на жаль, не прижилися в Україні* (Інтернет-ресурс). Поряд із розглядуваними конструкціями в сучасній українській мові активно запобутовували іменниково-прикметникові словосполучення *грузинське диво* і *грузинське чудо*, за допомогою яких «вторинно позначено те, що має власне найменування» [3, с. 89]. Їх об’єднує ад’єктивний компонент зі значенням ‘етнічна належність’. Граматично панівні субстантиви *диво* і *чудо* як своєрідні семантичні субститути лексеми *реформа*,

крім плану змісту ‘перетворення, нововведення, яке не знищує чинні структури’, експліцитно актуалізують значеннєвий відтінок ‘те, що викликає подив, здивування’, напр.: *Саакашвілі пообіцяв Порошенку «грузинське диво»* (Інтернет-ресурс); *Грузинське «диво» у боротьбі з корупцією* (Інтернет-ресурс); *Вже можна говорити про «грузинське чудо», і не тільки економічне, а й морально-ментальне* (Григол Катамадзе).

Описувані конструкції можуть набувати ускладненої будови – *грузинське економічне диво, грузинське економічне чудо*, напр.: *«Грузинське економічне диво» – так назвали економісти та історики значні темпи економічного та соціального розвитку Грузії* (Інна Головенко); *Незабаром, за його [Саакашвілі] словами, в Україну прибуде команда грузинських реформаторів, які кілька років тому створили «грузинське економічне диво»* (Андрій Сова); *Світовий банк, аналізуючи «грузинське антикорупційне диво», назвав фактором № 1 наявність політичної волі у керівництва держави* (Володимир Іванов); *Сьогодні багато говорять про грузинське економічне чудо* (Андрій Сова). Екстралінгвальні мотиви для такої вторинної номінації очевидні: «... за даними Всесвітнього банку, за легкістю ведення бізнесу Грузія посіла 11 місце, залишивши позаду Японію та Німеччину (для прикладу, Росія у цьому списку на 120-му місці, Україна – на 142-му). За рівнем економічного зростання у 2011 році Грузія вийшла на 3 місце у світі, займає 5 місце за рівнем корупції у політиці та 29 місце за рівнем економічної свободи. За підсумками 2011 року Грузія дістала перше місце у рейтингу 183 країн за кількістю зареєстрованого майна» [1, с. 115]. Сфера описових найменувань, про які мовиться, продовжує ширитися: *грузинські реформи називають ще найшвидшим курсом радикальних перетворень в історії, шоковою терапією для хабарників, суспільства в цілому* (загалом), напр.: *Економісти і політичні експерти, що побували в Грузії, практично всі сходяться на одному: Михайло Саакашвілі і його колеги провели ліберальні реформи, які можуть увійти у підручник економіки як найшвидший курс радикальних перетворень в історії* (Інтернет-ресурс); *Реформи, яких вжила нова влада, стали справжньою «шоковою терапією» як для хабарників, так і для суспільства в цілому* (Інтернет-ресурс).

Найтиповішим репрезентантом значення ‘прихід до української влади грузинських реформаторів – Міхеїла Саакашвілі та його команди’, закріпленого за лексемою *грузинізація*, є позбавлені семантичної конотації елементарні іменниково-прикметникові, іменниково-іменникові та прикладкові словосполучення *грузинські реформатори, грузинські спеціалісти, грузинські управлінці, грузинська команда, реформатори із Грузії, спеціалісти із Грузії, грузини-реформатори*, а також посталі на

їхній базі однотипні щодо частиномовної природи неелементарні словосполучення здебільшого з тим самим ад’єктивним компонентом у ролі виразника етнічної належності й іншими неоднорідними стосовно формально-граматичної організації та семантико-синтаксичної спеціалізації конститuentами – *грузинські реформатори на українській службі, грузинські реформатори з команди Саакашвілі, грузинська команда Міхеїла Саакашвілі, грузинська команда реформ, молода команда реформаторів на чолі з Міхеїлом Саакашвілі, грузинська команда українських реформаторів, команда реформаторів із Грузії, команда грузинів-реформаторів*, напр.: *Що грузинські реформатори роблять в Україні?* (Анастасія Рінгіс); *Говорити про результати діяльності грузинських спеціалістів в Україні поки зарано, вважають експерти* (Інтернет-ресурс); *Михайло Саакашвілі і грузинські управлінці прибули в Україну* (Інтернет-ресурс); *З боку нової української влади поява реформаторів із Грузії не віщувала якоїсь небезпеки...* (Олександр Радчук); *Якщо партія Саакашвілі переможе в Грузії, грузинська команда поїде разом з ним* (Бачо Корчілава); *До інших грузинських реформаторів на українській службі претензій у прокуратури Грузії немає* (Інтернет-ресурс); *Грузинські реформатори з команди Саакашвілі, які не знайшли собі застосування на батьківщині після зміни влади, працюють на благо України* (Інтернет-ресурс); *Почала рідшати «грузинська команда реформ» ще раніше* (Інтернет-ресурс); *Грузинська команда українських реформаторів нарешті отримала шанс побороти корупцію в Одеській області* (Інтернет-ресурс); *10 років тому в результаті «Трояндової революції» у Грузії прийшла до влади молода команда реформаторів на чолі з Михайлом Саакашвілі* (Інтернет-ресурс); *У команді грузинів-реформаторів сьогодні гучні відставки* (Інтернет-ресурс); *Наразі найбільше грузинів-реформаторів залишається в команді Міністерства юстиції* (Олександр Радчук).

Розряд семантично конотованих носіїв описуваного значення слова *грузинізація* сформували елементарні й неелементарні іменниково-прикметникові й іменниково-іменникові словосполучення *грузинські легіонери, грузинські місіонери, грузинські варяги, десант грузинських управлінців, клуб грузинських силовиків, варягокартвели зі свити Саакашвілі й ін.*, напр.: *Грузинських легіонерів набагато більше, ніж шашличних, що відкрилися в останні два роки* (Артем Бобров); *«Грузинські місіонери» посипалися на нашу голову, як з рогу достатку...* (Артем Бобров); *Після відходу з поста глави Одеської області Михайла Саакашвілі це одна чинівниця з так званих грузинських варягів покинула свій пост* (Інтернет-ресурс); *Важливим сигналом того, що в кабінетах влади переважають рішучі настрої щодо реформ, стало запрошення*

для співпраці до Києва цілого «десанту» грузинських управлінців, яким у своїй країні, починаючи з 2004 року, вдалося здійснити справжній реформаторський прорив (Андрій Кондратенко); *Замикає грузинський клуб силовиків у Одесі глава МВС України в Одеській області Георгій Лорткпанідзе (Артем Бобров); [Саакашвілі йшов в Україну, як тріумфатор, як рок-зірка, ведучи за собою цілу команду менших варягів. Після року з невеликим ситуація у нього далеко не така райдужна.] Можливо, в результаті деякі варягокартвели з його «свити» виявляться більш успішні в нашій країні, ніж їх ватажок (Віктор Трегубов).*

Новотвори на взірць *міністри-варяги, варяги-реформатори, васали-реформатори, іноземний легіон чиновників*, які входять до компонентного складу щойно аналізованого розряду перифраз, ідентифікуються як із грузинами, так і з представниками інших держав, що є учасниками здійснюваних в Україні реформ, як-от: Наталія Ярьсько – американка українського походження, Айварас Абромавичус – литовець, Уляна Супрун – канадійка українського походження, Войцех Бальчун і Словомір Новак – поляки, Марія Гайдар – росіянка, напр.: *Чому варяги-реформатори не стали панатеєю для України (Віктор Трегубов); Варяги-реформатори на чолі з Саакашвілі можуть перемогти партію влади в недалекому майбутньому (Інтернет-ресурс); Вкотре переконують, що іноземний легіон чиновників запрошують на державні посади з одним завданням – бути дорогою ширмою афер, корупції та договорняків (Олександр Аронець).* Прихід в уряд, правоохоронні й інші державні органи цілої когорти іноземних фахівців об'єктивує в мові також прикладкове словосполучення *проект «Варяги»*, напр.: *Проект «Варяги» офіційно закритий: чому пішла Хатія Деконайдзе (Інтернет-ресурс).*

Актуалізаторами негативної конотації в досліджуваних лінгвоструктурах є іменники *васал, варяг, місіонер, десант* та ін. Так, субстантиви *васал* і *варяг* експліцитно реалізують відповідно семи 'знаний підданий', 'найманець', а лексема *місіонер* – сему 'поширювач, упроваджувач свого в економічному, політичному, духовному чи якому-небудь іншому не-своєму просторі', десант – 'ведення яких-небудь дій на чужій території'. За грузинськими реформаторами закріпилися й такі описові найменування, як *команда земляків Сталіна, сини мандаринової республіки*, напр.: *Команда земляків Сталіна, що розмістилася на давній українській землі, не обмежується лише «одинадцятьма друзями Саакашвілі» (Артем Бобров); Майже всі сини мандаринової республіки живуть або в шикарних зйомних квартирах у центрі Києва, або в готельях типу Hyatt Regency (Артем Бобров).* Якщо перше з них має відносно нейтральне значення, на яке нашаровується ледь відчутна емоційно-експресивна

тональність, то друге наділене специфічним семантичним відтінком із виразним іронічним забарвленням. *Земляками Сталіна* традиційно називають тих, хто народився у грузинському місті Горі – малій батьківщині Йосипа Сталіна. Установлення ж зв'язку між діяльністю грузинських реформаторів, їхнього лідера Міхеїла Саакашвілі з тираном та ворогом людства – один із яскравих мовних засобів реалізації негативної конотації.

Нарешті спостережено ще одне цікаве явище: тиражованими стають перифрастичні структури, які виразно характеризують дії та вчинки членів грузинської команди реформаторів. Головного спічрайтера Міхеїла Саакашвілі, колишнього міністра економічного розвитку Грузії (2006–2008), голову Адміністрації Президента Грузії (2005–2006) Георгія Арвеладзе називають *головним грузинським спецом із «засмоктування» західних грошей*, экс-заступника міністра внутрішніх справ України, колишнього заступника міністра внутрішніх справ Грузії (2005–2012) Еку Згуладзе – *легендою грузинських реформ*, экс-керівника Національної поліції України, колишнього міністра освіти і науки Грузії (2012) Хатію Деканоїдзе – *політичною заробітчанкою, одним із найпотужніших представників грузинської команди реформаторів, однією з останніх зірок-реформаторів*, экс-міністра охорони здоров'я України (2014–2016), міністра праці, охорони здоров'я і соціального захисту Грузії (2008–2010) Сандро Квіташвілі – *одним із перших грузинів в українській владі*, заступника глави Національного антикорупційного бюро України Гізо Углава – *знаковою фігурою серед грузинських реформаторів.*

Найширше перифрастичне поле має ім'я «Міхеїл Саакашвілі». Одиниці цього поля диференційовано на нейтральні або відносно нейтральні (*грузинський реформатор, грузинський кум Ющенко*) та оцінні (*успішний президент, американський васал*). Із-поміж останніх вирізняє позитивно й негативно конотовані описові найменування. Пор.: *Міхеїла Саакашвілі – грузинського реформатора... – в народі вже давно називають просто «Міхо» (Микола Іванов); Грузинський кум Ющенко заборгував Україні \$200 млн. (Валерій Коновалюк); [Обидві революції – Помаранчева та Трояндова – змінили свої країни.] Але найсмішніше чи, радше, найтрагічніше, що при усьому цьому Грузія, яка мала успішного президента, і Україна, яка мала бездарного керівника, в результаті допустили контрреволюцію (Наталія Балюк) і Натомість російські ЗМІ і так звані «незалежні публіцисти», колумністи й аналітики пропутінських видань кричали в усі рупори: до влади рветься <...> «американський васал» (Микола Іванов).* Семантичний спектр перифрастичних структур із позитивним змістом широкий. Їхнє ядро становлять ті одиниці, що характеризують Міхеїла Саакашвілі як прези-

дента й політика. Його називають *благословенним наступником Шеварднадзе, трояндовим президентом, президентом, здатним працювати на світлу сторінку в історії своєї країни, президентом-прагматиком*, напр.: **Трояндовий президент** готується до дострокових виборів (Інтернет-ресурс); *Вони [грузини] обрали президента, здатного працювати на світлу сторінку в історії своєї країни* (Іван Варченко); *Саакашвілі був президентом-прагматиком* (Наталія Балюк). Що ж до реформаторської діяльності Саакашвілі, то її демонструють перифрастичні структури *переможець корупції, подвижник реформ, натхненник грузинського дива, людина з міжнародною репутацією одного з найуспішніших реформаторів, значний реформатор, який зробив Грузію лідеркою Європи, генератор реформ, найупізнаваніший керівник українського регіону*, напр.: *І та війна [2008 року] сприяла десакралізації його образу [Саакашвілі] переможеця корупції, подвижника реформ* (Олег Кудрін); *Насправді призначення экс-президента Грузії, натхненника «грузинського дива» на, здавалося б, «дрібну» для його масштабу посаду очільника Одеської ОДА стало більшою несподіванкою, ніж заява про відставку* (Віктор Бішук); *На допомогу був прикликаний Саакашвілі – людина з міжнародною репутацією одного з найуспішніших реформаторів* (Марія Тимошук); *Саакашвілі запам'ятається як значний реформатор, який зробив Грузію лідеркою Європи* (Інтернет-ресурс); *Довіра громади до керівника, генератора реформ [Саакашвілі] – найважливіший чинник, без якого практично неможлива чесна і самовіддана мобілізація суспільства* (Іван Варченко); *[Міхо керував Одеською ОДА півтора року...] Весь цей час Саакашвілі залишався найупізнаванішим керівником українського регіону* (Інтернет-ресурс). Найвищий ступінь оцінки містить описовий зворот *батько грузинського дива*, напр.: *[У якийсь момент <...> публічна діяльність затьмарила виконану ним [Саакашвілі] роботу в Одеській області.] Яка <...> не настільки крута, як очікувалося від батька «грузинського дива»* (Віктор Трегубов). Батьком грузинських реформ по праву вважають Каху Бендукідзе, який був «основним ідеологом економічного реформування в команді Саакашвілі» [7]. Як бачимо, аналізована перифрастична структура втрачає свою первинну закріпленість за одним денотатом і зазнає ще однієї вторинної номінації, набуваючи здатності прикріплюватися до іншого денотата [2, с. 10], які є схожими один на одного за багатьма характеристиками. Йдеться про дії, вчинки, реформаторські досягнення тощо Кахи Бендукідзе й Міхеїла Саакашвілі.

Екс-президента Грузії як успішного реформатора промовисто характеризує описова назва *символ надії*, обидва компоненти якої заряджені високим змістовим потенціалом, напр.: *У свідомості*

багатьох українців Міхо став символом надії (Микола Іванов).

Із-поміж позитивно маркованих описових найменувань вирізняються ті, що характеризують риси вдачі колишнього президента Грузії, його харизматичний імідж: *таран, який може розбити будь-яку стіну, чи не найпотужніший у публічному плані «новий українець», запальний грузин, володар особливої харизми*, напр.: *У кулуарах української політики його [Міхеїла Саакашвілі] порівнювали з тараном, який може розбити будь-яку стіну* (Марія Жартовська, Роман Кравець, Роман Романюк); *Сьомого листопада з посади голови Одеської ОДА пішов чи не найпотужніший у публічному плані «новий українець» Міхеїл Саакашвілі, фактично оголосивши війну Петру Порошенку* (Роман Кравець, Роман Романюк); *...справжньою мішенню запального грузина став тодішній прем'єр-міністр України, лідер «Народного фронту» Арсеній Яценюк* (Інтернет-ресурс); *«Як володарю особливої харизми Саакашвілі постійно довелося доводити свою неординарність і політичну мудрість за допомогою масових тіар-технологій на рівні пропагування та інсценованих героїств», – зауважує фахівець* [Купрашвілі] (Інтернет-ресурс).

Після збоїв у грузинсько-українських реформах, що стали резонансними подіями в суспільстві, а особливо після того, як Міхеїл Саакашвілі склав повноваження голови Одеської ОДА, досліджуване перифрастичне поле почали активно заповнювати негативно конотовані описові найменування. *Грузинський авантюрист, американський васал, слуга госдепу, який прагне перетворити Україну на маріонетку і сателіта США, найбільший із варягів, грузинський варяг, головний варяг, банальний балабон, лялька-петрушка, таран проти прем'єра Арсенія Яценюка* – ось далеко не весь перелік їх: *...до влади рветься «грузинський авантюрист», «американський васал», «слуга госдепу», який прагне перетворити Україну на маріонетку і сателіта США* (Микола Іванов); *Експерти та політики вголос почали говорити про те, що ще одна ціль, яку поставив перед грузинським варягом Порошенко, – торпедувати команду «Народного фронту» у владі і Яценюка персонально з метою зміцнення з посади прем'єра* (Віктор Бішук); *Нарешті, наш головний варяг, Михайло Саакашвілі* (Віктор Трегубов); *Зараз найбільший із «варягів» – колишній президент іншої держави – подав у відставку* (Віктор Трегубов); *Чи знав президент, що його посланець в пріоритетний регіон [Міхеїл Саакашвілі] – банальний балабон, лялька-петрушка?* (Марина Данилюк-Єрмолаєва).

Відтоді, як колишній керманч Грузії оселився в Одесі й обійняв посаду голови обласної державної адміністрації, у мові з'явилися суб'єктивно-оцінні перифрази на позначення міста Одеси, яке Міхеїл Саакашвілі обіцяв перетворити на курортний

рай. Самого ж Міхеїла Ніколовича поіменовано *грузинським одеситом*: *Одеса <...> у силу присутності там Михайла Саакашвілі, зараз є центром грузинської політичної думки і «хінкальною № 1» одночасно* (Артем Бобров); *Як Саакашвілі виконує свої обіцянки та чи пройде грузинський одесит тест на брехню* (Інтернет-ресурс).

Отже, реалізація грузинсько-українських реформ, про яку так гучно велися донедавна розмови й не вщухли дискусії нині, знайшла своє безпосереднє віддзеркалення в мові: наповнилося українським змістом слово *грузинізація*, утворився його антонім – *грузинопад* (*дегрузинізація*), з'явилися численні описові найменування успішного грузинського досвіду в реформуванні країни й не зовсім вдалого застосування його в українських реаліях тощо, подібні «репрезентації» активних реформаторів команди Міхеїла Саакашвілі. Цей суспільномовний процес триває. Колишній грузинський президент та його однодумці одержали українське громадянство, заявляють про свій намір працювати на благо нашої держави, створюють новий партійний проект «Рух нових сил», щоб «покласти край бар'яжному дерібану країни» [6]. Можливо, тількино сформована перифраза *драйвер нової політичної сили*, яка характеризує лідера цього проекту, стане новою успішною точкою відліку в діяльності грузинської команди українських реформаторів, у натеперішніх українсько-грузинських відносинах. «...Саме слово „рух“, – наголошує Міхеїл Саакашвілі, – відображає все, що ми робимо, воно символ змін, символ перемоги» [5]. Хочеться вірити, що зміни й перемоги неодмінно наспіють. У цьому процесі незаперечною залишається одна дуже важлива істина: мова обов'язково задокументує все перебуле, отже, збереже його і цим самим дасть змогу прийдешнім поколінням об'єктивно оцінити набутки і втрати своїх предтеч.

Література

1. Головенко І. Нотаріат в умовах грузинського економічного дива / Інна Головенко // Мала енциклопедія нотаріуса : наук.-практ. журнал. – 2012. – № 5 (65). – С. 115–120.
2. Євсєєва Г. П. Перифрази в мові сучасних газет : (на матеріалі українських газет 80–90 років ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Г. П. Євсєєва. – Дніпропетровськ : [Б. в.], 2002. – 20 с.
3. Кожин А. Н. Перифрастические построения в языке советской эпохи / А. Н. Кожин // Русский язык в школе. – 1977. – № 7. – С. 89–94.
4. Найкращі уми тепер ідуть до нас, а не в Москву [Електронний ресурс] // Волинь : електронне видання. – 2011. – 12 трав. – Режим доступу : <http://archive.volyn.com.ua/?rub=7&article=0&arch=1904> (дата запиту : 15.05.2015). – Назва з екрана.
5. Саакашвілі анонсував відкрити Раду свого нового «Руху» [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2016. – 19 листоп. – Режим доступу : <http://www.ppravda.com.ua/news/2016/11/19/7127349/> (дата запиту : 22.11.2016). – Назва з екрана.

pravda.com.ua/news/2016/11/19/7127349/ (дата запиту : 22.11.2016). – Назва з екрана.

6. Саакашвілі розповів, як створюється широка опозиційна коаліція [Електронний ресурс] // Експрес online. – 2017. – 5 лют. – Режим доступу : <http://www.expres.ua/news/2017/02/05/226569-saakashvili-rozpoviv-stvoryuyetsya-shyroka-opozyciyna-koaliciya> (дата запиту : 05.02.2017). – Назва з екрана.

7. Ференс Б. Реформи в Грузії: міфи та реальність [Електронний ресурс] / Богдан Ференс // Українська правда. – 2012. – 17 квіт. – Режим доступу : <http://www.ppravda.com.ua/columns/2012/04/17/6962851/> (дата запиту : 20.04.2015). – Назва з екрана.

Mykola Stepanenko

GEORGIAN-UKRAINIAN EXPERIENCE OF THE REFORMS AND ITS IMPACT ON THE MODERN UKRAINIAN LANGUAGE

The article reveals the process of documenting language “Georgian trace” during Ukrainian Reforms in 2014–2016. The author determined lexical-semantic and grammatical objectification of the experience of Georgian-Ukrainian reforms in the definite period in modern Ukrainian language. Regarding the lexical and semantic innovations it is the apparition of new words and assigning them with new meaning. This refers to the unit hruzynizatsiya with inherent specific semantic structure which means “using the model of reforms carried out in Georgia under President Mikheil Saakashvili” and “coming of Georgian reformers – Mikheil Saakashvili and his team to the Ukrainian government” and dehruzynizatsiya (hruzynopad) with their inherent meaning “resign from the governmental power of the Georgian reformers – Mikheil Saakashvili and his team”. Substantives hruzynizatsiya and dehruzynizatsiya (hruzynopad) form a semantic opposition, part of the anthropocentric paradigm of the Ukrainian language with rateable connotation ‘positive’ – ‘negative’, which is an ingredient of ethnic categories ‘hope for the best’, ‘loss of hope for the better’.

As for grammatical changes, this formation, first, noun, adjectival, noun-noun phrases such as Georgian reforms, Georgian miracle, Georgian horde, Georgian reformers, Georgian managers, specialists from Georgia, which may have complicated structure (actually Georgian reforms effective Georgian reforms Georgian economic miracle, Georgian reformers to Ukrainian service of the Georgian team Ukrainian reformers and so on. al.), and secondly, periphrastic units to the names “Mikheil Saakashvili”, “George Arveladse” and others. Exceptional attention in the article is given to axiological spectre of negative and positive evaluations of descriptive names. The article also singled out the thematic groups refer to paraphrase Georgian reforms and members of the Georgian team, led by Mikheil Saakashvili, hierarchical relationships that exist between these groups (primary, secondary nomination) were defined as not only intralinguistic factors but extralinguistic factors proposed as the language of chronikals as well.

Key words: *Georgian reforms, Georgian reformers, Mikheil Saakashvili, Georgianation, degeorgianisation, paraphrases, elementary / not elementary word combinations.*

Надійшла до редакції 09.02.2017 р.